

۱۵۹۷۸۷۷
مجله

بررسی تطبیقی اطفال و نوجوانان بزهکار از منظر روانشناسی و حقوقی

مؤلفین:

رسول رشنو

(کارشناس ارشد روانشناسی بالینی و کودک و نوجوان)

سوسن آقاچان بگلو

(عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

سرشناسه	: رشنو، رسول، ۱۳۸۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی تطبیقی اطفال و نوجوانان بزهکار از منظر روانشناسی و حقوقی / مولفین رسول رشنو، سوسن آقاجان بگلو.
مشخصات نشر	: تهران: برتراندیشان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۸-۵۳-۱ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: نوجوانان بزهکار -- روان شناسی
موضوع	: Juvenile delinquents -- Psychology
موضوع	: حقوق کودک
موضوع	: Children - Rights
موضوع	: نوجوانان، بزه کار -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	: Juvenile delinquents -- Legal status, law, etc
موضوع	: کودکان -- مع -- روانشناسی و قوانین
موضوع	: Children - Legal status, laws, etc
شناسه افزوده	: آقاجانبگلو، سوسن، ۱۳۳۷ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۴۵/۹۰۶۹HV
رده بندی دیویی	: ۳۶۴/۳۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۸۳۶۵۲

نام اثر: بررسی تطبیقی اطفال و نوجوانان بزهکار از منظر روانشناسی و حقوقی

مؤلفین: رسول رشنو، سوسن آقاجان بگلو

ناشر: انتشارات برتراندیشان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۸-۵۳-۱

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

صفحه آرای: اصغر جوزی پور

طراح جلد: شیدا قناتی

قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال

۱۳	پیشگفتار
	فصل اول: تعریف دوران کودکی و نوجوانی از دید روانشناسی
۱۹	۱-۱ مقدمه
۲۱	۲-۱ مبانی مفهومی و معیار کودکی در تفکر اسلامی و قوانین ایران برای بهره‌مندی از حقوق مربوطه
۲۵	۱-۲-۱ کودکی از دیدگاه قرآن
۲۶	۲-۲-۱ کودکی از دیدگاه قانون مدنی ایران
۲۷	۳-۲-۱ پایان دوره نوکی در قوانین ایران
۳۱	۴-۲-۱ مسئولیت مشترک والدین
۳۲	۵-۲-۱ وظایف جامعه
۳۲	۶-۲-۱ آزادی بیان
۳۲	۷-۲-۱ مسئولیت‌های والدین در قبال کودکان
۳۴	۱-۷-۲-۱ وظایف و مسئولیت‌های پدر و مادر قبل از ازدواج
۳۴	۲-۷-۲-۱ وظایف والدین قبل از و دردت فرزند
۳۵	۳-۷-۲-۱ وظایف والدین بعد از تولد فرزند
۳۸	۳-۱ نگاهی به کنوانسیون حقوق کودک و مباحث پیرامون آن
۳۹	۱-۳-۱ سابق تاریخی کنوانسیون حقوق کودک
۴۱	۲-۳-۱ منافع کودک در کنوانسیون حقوق کودک
۴۱	۱-۲-۳-۱ تحقق حقوق کودک
۴۱	۲-۲-۳-۱ مسئولیت والدین
۴۱	۳-۲-۳-۱ به رسمیت شناختن حق ذاتی کودکان
۴۱	۴-۲-۳-۱ حفظ هویت شخصی کودک از جمله داشتن نام تابعیت
۴۲	۵-۲-۳-۱ هویت کودکی
۴۲	۶-۲-۳-۱ پیوستن به خانواده
۴۳	۷-۲-۳-۱ منع قاچاق کودکان

- ۴۳..... ۸-۲-۳-۱ آزادی عقیده کودکان.....
- ۴۴..... ۹-۲-۳-۱ آزادی اجتماعی.....
- ۴۴..... ۱۰-۲-۳-۱ حفظ حریم شخصی کودک.....
- ۴۴..... ۱۱-۲-۳-۱ مسئولیت مشترک والدین.....
- ۴۵..... ۱۲-۲-۳-۱ منع بدرفتاری با کودکان.....
- ۴۵..... ۱۳-۲-۳-۱ کودکان بی سرپرست و محروم از خانواده.....
- ۴۵..... ۱۴-۲-۳-۱ فرزند خواندگی.....
- ۴۵..... ۱۵-۲-۳-۱ کودکان آواره پناهنده.....
- ۴۶..... ۱۶-۲-۳-۱ آموزش و پرورش و اهداف آن.....
- ۴۶..... ۱۷-۲-۳-۱ کودکان اقلیت‌های قومی و مذهبی.....
- ۴۶..... ۱۸-۲-۳-۱ تریخ و فعالیت‌های فرهنگی.....
- ۴۷..... ۱۹-۲-۳-۱ کودکان کار.....
- ۴۷..... ۲۰-۲-۳-۱ ماده دزدی.....
- ۴۷..... ۲۱-۲-۳-۱ منع شکار و صیاد دزدی.....
- ۴۸..... ۲۲-۲-۳-۱ جنگ‌های مسلحانه.....
- ۴۸..... ۲۳-۲-۳-۱ رعایت عدالت.....
- ۴۹..... ۲۴-۲-۳-۱ رجحان قوانین مؤثر.....
- ۴۹..... ۳-۳-۱ وضعیت برخی از کشورها نسبت به انحصار حقوق کودک.....
- ۵۱..... ۴-۳-۱ کودکان خیابانی.....
- ۵۵..... ۵-۳-۱ ایران و کنوانسیون حقوق بشر.....
- ۶۱..... ۶-۳-۱ پیمان نامه جهانی حقوق کودک چیست؟.....
- ۶۲..... ۷-۳-۱ پیمان نامه جهانی حقوق کودک در ایران.....
- ۶۳..... ۴-۱ نتیجه گیری.....

فصل دوم: تعریف بزهکاری و علل ایجاد آن و دید حقوقی نسبت به این پدیده اجتماعی

- ۶۷..... ۱-۲ مقدمه.....
- ۶۷..... ۲-۲ جرم چیست؟ مجرم کیست؟.....
- ۶۹..... ۱-۲-۲ بزهکاری پنهان.....
- ۷۱..... ۲-۲-۲ هنجارهای اجتماعی.....

۷۱.....	۳-۲-۲ هنجارهای دینی.....
۷۱.....	۴-۲-۲ هنجارهای رسمی.....
۷۲.....	۵-۲-۲ انواع کجروهای اجتماعی.....
۷۳.....	۶-۲-۲ جرائم بر ضد اشخاص.....
۷۳.....	۷-۲-۲ جرائم بر ضد اموال.....
۷۴.....	۸-۲-۲ جرائم بر ضد نظم عمومی جامعه.....
۷۴.....	۹-۲-۲ پیدایش جرائم اطفال و طبقه بندی آنها.....
۷۶.....	۱۰-۲-۲ تفاوت جرائم اطفال در زمان جنگ و صلح.....
۷۹.....	۱۱-۲-۲ علل بزهکاری اطفال و نوجوانان.....
۸۰.....	۱۲-۲-۲ وظایف مسولان کانون اصلاح و تربیت.....
۸۳.....	۱۳-۲-۲ ملایق و تأثیر آن در بزهکاری اطفال.....
۸۴.....	۱۴-۲-۲ جرائم اطفال.....
۸۵.....	۱۵-۲-۲ نحوه رسیدگی و برخورد به جرائم اطفال در کشورهای مختلف.....
۸۸.....	۱۶-۲-۲ کیفیت و تشکرت ادگاههای اطفال.....
۸۹.....	۱-۱۶-۲-۲ چگونگی تشکیل دادگاه اطفال.....
۹۱.....	۲-۱۶-۲-۲ چگونگی تشکیل دادگاه در کشورهای مختلف.....
۹۴.....	۳-۱۶-۲-۲ چگونگی انتخاب و صلاحیت قضات اطفال.....
۹۷.....	۳-۲ وظایف دادستان.....
۱۰۲.....	۴-۲ وظایف بازپرس.....

فصل سوم: طرق پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان

۱۱۱.....	۱-۳ مقدمه.....
۱۱۲.....	۲-۳ نقش خانواده در بروز بزهکاری اطفال و نوجوانان.....

فصل چهارم: ترتیب رسیدگی و صدور حکم

۱۱۹.....	۱-۴ مقدمه.....
۱۲۰.....	۲-۴ آیین دادرسی کیفری ناظر به مرحله حین رسیدگی.....
۱۲۳.....	۱-۲-۴ تعویق صدور حکم.....
۱۲۴.....	۲-۲-۴ قابل گذشت بودن کلیه جرائم تعزیری اطفال و نوجوانان.....
۱۲۴.....	۳-۲-۴ پیش بینی عدم شمول مقررات تکرار جرم.....

- ۴-۲-۴ فقدان ترتب آثار کیفری بر محکومیت اطفال و نوجوانان..... ۱۲۴
- ۴-۲-۵ وظایف قاضی یا مقام صلاحیت‌دار در دادرسی..... ۱۲۵
- ۴-۲-۶ وظایف و اختیارات دادگاه..... ۱۲۶
- ۴-۲-۷ اختصاص شعبی از دادگاه‌های تجدید نظر به رسیدگی تجدید نظر در جرائم اطفال و نوجوانان..... ۱۲۶
- ۴-۲-۸ حضور طفل در دادگاه..... ۱۲۷
- ۴-۲-۹ حضور والدین یا سرپرست قانونی او..... ۱۲۷
- ۴-۲-۱۰ وکیل مدافع..... ۱۲۸
- ۴-۲-۱۱ مشاور..... ۱۲۸
- ۴-۲-۱۲ سری بودن جلسات محاکمه..... ۱۲۸
- ۴-۲-۱۳ ترتیب دادرسی..... ۱۲۹
- ۴-۲-۱۴ تعویق تعقیب..... ۱۳۵
- ۴-۲-۱۵ تعویق اجرای مجازات..... ۱۳۶
- ۴-۲-۱۶ اهداف نهاد تعویق صدور حکم..... ۱۳۷
- ۴-۲-۱۶-۱ تعویق نهاد در استانی اصل تفرید مجازات‌ها..... ۱۳۷
- ۴-۲-۱۶-۲ تعویق نهادی در استانی صدور رأی بدوی شدن حقوق کیفری..... ۱۳۷
- ۴-۲-۱۶-۳ تعویق نهادی در جهت قضا زدانی..... ۱۳۸
- ۴-۲-۱۶-۴ تعویق نهادی به دنبال جلوگیری از آسیب خوردن..... ۱۳۸
- ۴-۲-۱۷ انواع و آثار قانونی نهاد تعویق صدور حکم..... ۱۳۹
- ۴-۲-۱۷-۱ شرایط قانونی اعطای قرار تعویق صدور حکم..... ۱۳۹
- ۴-۲-۱۸ جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران..... ۱۴۲
- ۴-۲-۱۹ فقدان سابقه کیفری مؤثر..... ۱۴۳
- ۴-۲-۲۰ فقدان منع قانونی..... ۱۴۳
- ۴-۲-۲۱ انواع تعویق صدور حکم..... ۱۴۵
- ۴-۲-۲۱-۱ الزام مرتکب به رعایت تدابیر دادگاه..... ۱۴۶
- ۴-۲-۲۱-۲ الزام مرتکب به رعایت دستورهای دادگاه..... ۱۴۶
- ۴-۲-۲۱-۳ اثر تعویق صدور حکم..... ۱۴۹
- ۴-۲-۲۱-۴ ارتکاب جرم جدید..... ۱۴۹
- ۴-۲-۲۱-۵ عدم تبعیت از دستورهای دادگاه..... ۱۵۰

۱۵۱.....	۴-۲۱-۶ عدم توجه دادگاه به سابقه محکومیت کیفری
۱۵۲.....	۴-۲۱-۷ صدور حکم معافیت از کیفر
۱۵۲.....	۴-۲۱-۸ آراء دادگاهها و مقامات صلاحیتدار

فصل پنجم: روش های تنبیه دادگاه

۱۶۹.....	۵-۱ مقدمه
۱۶۹.....	۵-۲ جبران ضرر و زیان در جرائم
۱۶۹.....	۵-۲-۱ جرائم جانی
۱۷۰.....	۵-۲-۱' جرائم مالی
۱۷۱.....	۵-۲-۲ ضرر و زیان معنوی
۱۷۲.....	۵-۲-۴ سزاها و مجازات علیه (قربانی جرم)
۱۷۳.....	۵-۲-۱-۲ طایفه اجرای روش
۱۷۴.....	۵-۲-۴-۲ مله و خاد سازش دهندگان

فصل ششم: روش بازپروری کودکان و نوجوانان

۱۸۱.....	۶-۱ مقدمه
۱۸۴.....	۶-۲ تاریخچه شکل گیری کانون اصلاح و تربیت
۱۸۴.....	۶-۲-۱ تاریخچه شکل گیری کانون های اصلاح و تربیت در جهان
۱۸۷.....	۶-۲-۲ تاریخچه شکل گیری کانون های اصلاح و تربیت در ایران
۱۸۸.....	۶-۳ وظایف مسئولین کانون اصلاح و تربیت از منظر قانونی

فصل هفتم: پدیده تکدی گری و فرار دختران

۱۹۵.....	۷-۱ مقدمه
۱۹۵.....	۷-۲ شناخت تکدی گری
۱۹۷.....	۷-۲-۱ علل مختلف تکدی گری
۱۹۸.....	۷-۲-۲ پیشنهادات اصلاحی و اجتماعی
۲۰۰.....	۷-۳ بررسی دختران نوجوان از خانه
۲۰۱.....	۷-۳-۱ آمار دختران فراری و کودکان خیابانی
۲۰۳.....	۷-۳-۲ خطر هتک حرمت و تجاوز به دختران فراری
۲۰۵.....	۷-۳-۳ کودکان و زنان خیابانی

- ۲۰۶..... ۴-۳-۷ عواقب فرار از خانه
- ۲۰۶..... ۱-۴-۳-۷ عواقب خانوادگی
- ۲۰۷..... ۲-۴-۳-۷ پیامدهای اجتماعی
- ۲۰۸..... ۵-۳-۷ بررسی عملکردهای اجتماعی
- ۲۱۰..... ۱-۵-۳-۷ عوامل ایجاد نارضایتی و ناسازگاری در خانه و خانواده
- ۲۱۱..... ۶-۳-۷ عوامل مؤثر در فرار دختران
- ۲۱۱..... ۱-۶-۳-۷ عوامل فردی
- ۲۱۳..... ۲-۶-۳-۷ عوامل خانوادگی
- ۲۱۳..... ۳-۱، ۳-۲ عوامل اجتماعی
- ۲۲۳..... فهرست منابع

پیشگفتار

در نظام خلقت جایگاه واقعی انسان همواره از مقبولاتی بوده است که بحث اساسی و محور اصلی مباحثات کلیه مکاتب حقوقی و مذهبی را در بر داشته است. از ارزشهای اساسی که بلا شک جز سرتیترهای کلیه مکاتباند می‌توان از ستایش برابری آزادی نوع دوستی صلح خواهی نام برد که جهت پیکان همه آنها در رابطه مستقیم با ارزش‌های انسانی است.

در جنگ‌های صلیبی که شاید بهترین و مهمترین تاریخ جنگ‌های مذهبی است هر مرد مؤمن به خود حق می‌داد که انسان‌های دیگر را قتل عام کند تا آنچه خود می‌خواهد عملی گردد در حالی که مذهب مردم را به برادری و مهربانی فرا می‌خواند ولی این امر به این معنا نبود که راه بیدادگری برای حامیان و سالکان مذاهب بسته باشد.

در جنگ جهانی دوم هیچ‌کس با تکیه بر احساسات ناسیونالیستی و نژاد پرستانه خود انسان‌ها را در زیر یوغ قدرت خردمند حاکم خون کشید که بهترین گواه بر این مدعا از بین بردن بسیاری از اطفال و نوجوانان بیگناه می‌باشد و در این راه از هیچ تلاشی چشم پوشی ننمود. پس از جنگ جهانی اول که تلفات جسمی و روحی فراوانی را در میان دولت‌ها بر جای گذاشت طولی نکشید که در نظام جدید سیاسی جهان دو ارفاق جنگ سرد را آغاز نمودند و سعی کردند که به بهانه رعایت حقوق بشر و آزادی کشورهایی را که در رای منابع غنی طبیعی و یا موقعیت خاص استراتژی (من جمله ایران) بودند را زیر سلطه خود در آورند و در این راه از هیچ تلاشی از جمله تکه‌تکه نمودن اطفال دریغ نکردند.

با اینکه از خطر جنگ ستارها و هسته‌ای تا حدودی ناسه شده اما با دخالت دول مذکور برای پیشبرد اهداف سیاسی خود تنش‌های قومی نژادی و مناقشات سیاسی منجر به نبردهای خونین داخلی در کشورهای مورد نظر گردید که در اغلب آنها هنوز هم خشونت و کشتارهای فجیع ادامه دارد همین نارامی‌ها و هرج و مرج‌ها و مناقشات سبب رکود اقتصادی بیکاری فقر و تهی دستی شده و ویرانه‌های تأسف بار میلیون‌ها نفر را وادار به ترک خانه و کالاهای خود نموده که اکثر آنان از زنان و اطفال و جوانان هستند.

در حالی که کشورهای صنعتی بدون توجه به وضع تأثر انگیز میلیون‌ها آواره با فروش تسلیحات به کشورهای درگیر مناقشه میلیاردها دلار سود می‌برند بطوری که بنابر آمار سازمان ملل متحد تعداد آوارگان در سال ۱۹۹۷ به حدود ۱۵۰ میلیون رسیده است که این رقم بالای انسان‌های آواره به خودی خود به دلیل فقدان عاطفه و همدردی عدم آشنای به زبان و مقررات و قوانین محل سکونت مشکل سازش با آداب و رسوم محیط جدید ناشی از تضاد فرهنگ‌ها باعث

به وجود آمدن رفتار توام با خشونت و در حالت کلی تر سبقت گرفتن رفتارهای جرائم گونه شد.

با آنکه قرن بیستم را قرن الکترونیک و فضانوردی و در حالت عام قرن شکوفایی می نامند اما بر طبق بسیاری از منابع خبری در حدود یک سوم اطفال در جهان از حقوق اولیه خود محروم و پانصد میلیون طفل زیر خط فقر (من جمله کشورهای آفریقایی جنوبی)، و صد میلیون نفر مسکن ندارند این در حالی است که در ارتباط با این موضوعات طبق بیانیه سازمان ملل متحد همه بچه های متولد شده از نظر این مرجع بدون در نظر گرفتن رنگ پوست و قومیت و نژاد باید از نظر حمایت اجتماعی و آموزش و پرورش و بهداشت و درمان و بسیاری از امورات دیگر باید حق یکسانی داشته باشند. سازمان بزهکاری مافیا با استفاده از آشوب ها و تشنجات رکود اقتصادی بیکاری و فقر بر ازدیاد بسیاری از مسائل مرتبط با بزهکاری من جمله از بین رفتن هر گونه احساس همدردی با وجود آردن حس نفرت تولید مواد مخدر و داروهای روانگردان افزوده و در کشورهای جنگ زد (مانند افغانستان، کشورهای آفریقایی و آسیایی) کشت خشخاش و مواد مخدر را رواج داده اند. بطوریکه بر طبق آمار سازمان تجارت بر مواد مخدر در سال ۱۹۹۸ میزان کشت خشخاش در افغانستان سه برابر شده و در همین سطح میزان هروئین نیز به حدود ۳۲۰ تن رسیده است.

اعتیاد اطفال و جوانان به مواد مخدر از یک جهت جرائم توام با خشونت که منجر به ناامنی شده افکار عمومی را نگران و مشوش ساخته است. در این چاره جویی، درکنگره ها اجلاس ها و سمینارهای متعدد سازمان ملل و مجامع مختلف بین المللی علل ازدیاد بزهکاری اطفال و جوانان ترقی پیشگیری طرز دادرسی و اجرای روش ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته روش هایی جهت پیشگیری حمایت هدایت تربیت و درمان ارائه گردیده است.

کشورهای صنعتی با توجه به امکاناتی که در اختیار دارند قوانین خاص اطفال را طبق مفاد مقررات بینک و کنوانسیون حقوق اطفال روش های نوینی را فراهم نموده اند در صورتی که برخی از کشورهای در حال توسعه برای ارائه گزارش به دبیرخانه سازمان ملل، قوانین خاص اطفال را اصلاح کرده اند. لکن به علت نداشتن متخصص و وسایل در اجرا با اشکالات متعددی مواجه می باشند. قبل از تصویب قوانین بایستی امکانات اجرایی آن فراهم شود زیرا عدم اجرای قوانینی که به تصویب رسیده اند مجرمین را جسورتر و موج سلب اعتماد مردم به هیئت حاکمه می گردد.

قوانین جدید و واژه های نوین حقوقی بایستی از طریق رسانه های گروهی به اطلاع مردم برسد تا آنان آمادگی همکاری با مسئولین در اجرای روش های جدید را داشته باشند.

اغلب مردم مجازات های سالب آزادی (حبس) را بهترین روش برای تأدیب و تربیت و اصلاح اطفال و جوانان تلقی می کنند و از مضرات و عواقب وخیم آن آگاهی و اطلاعی ندارند در صورتی که

به تجربه ثابت شده است که با تنبیه و مجازات نمی‌توان از رفتار بزهکارانه اطفال و جوانان جلوگیری نمود زندان‌ها و مجازات‌های شدید نه تنها تاثیری در تغییر طرز تفکر رفتار و کردار اطفال و جوانان ندارد بلکه حس انتقام جویی را در آنها تشدید می‌نماید.

اطفال و جوانان دارای طبعی انعطاف پذیر بوده و قابل اصلاح و تربیت و درمان هستند (این امر منوط بر این امر است که تمام سازمان‌های ذی صلاح تمام تلاش خود را در مقابل این پدیده بسیج نمایند). اما در صورتی که در هدایت و حمایت و تربیت آنها سهل انگاری گردد و یا اینکه جامعه شرایط نامساعدی داشته باشد به طرف اعتیاد و ارتکاب به جرم کشیده می‌شوند و طبق اسناد و تحقیقات متعدد در این زمینه بزهکاران حرفه‌ای کسانی هستند که اولین جرم خود را در دوره طلاییت ارتکب شده‌اند. اصلاح و تربیت و یا درمان اطفال و جوانان بزهکار و تغییر دادن طرز تفکر و رفتار و اعمال آنان مستلزم اجرای روش‌های مختلف منطبق با شخصیت در دوره نسبتاً طولانی است. مقام صلاحیت دار که دستور اجرای روش را صادر نموده ضمن نظارت بر چگونگی اجرای روشها باید با رسیدن به شخصیت طفل یا جوان آشنا باشد تا اعتماد آنان را جلب نموده و نسبت به آینده آنان امیدوار باشد. در دادرسی اطفال و جوانان بزهکار تمام معضلات و اختلافات و مسائل بفرنج بین قاضی، اسفاه، ناحیت دار و طفل یا جوان قابل حل و فصل نیست. حمایت و هدایت و تربیت اطفال و جوانان باید تدریجی در سرنوشت برنامه‌های دولتی قرار گیرد و بخش خصوصی و مردم نیز باید خود را در قبال آنها مسئول و موظف بدانند.

به عنوان سخن آخر اگر می‌خواهیم جامعه خود را به مدینه فاضله نزدیک نماییم باید اطفال و جوانان بطور کلی بشر را از هر گونه فساد تبعیض جبر و مرج مصون نماییم و بطور کلی شرایط رشد طبیعی و نرمال آنها را فراهم نماییم و این هدف با دسترسی نمی‌باشد مگر آنکه تمام دستگاه‌های دولتی و خصوصی و حتی همه افراد مردم تلاش خود را در این زمینه وقف نمایند.